

Teröristlerin Radikalleşmeden ArındırılmasıYazar(lar): Md. Didarul İslam

Kaynak: *Counter Terrorist Trends and Analyses* , Vol. 11, No. 5 (May 2019), pp. 6-12

Tarafından yayınlanmıştır: Uluslararası Siyasi Şiddet ve Terörizm Araştırmaları Merkezi

Kararlı URL: <https://www.jstor.org/stable/10.2307/26631540>

JSTOR, akademisyenlerin, araştırmacıların ve öğrencilerin güvenilir bir dijital arşivdeki çok çeşitli içeriği keşfetmelerine, kullanmalarına ve geliştirmelerine yardımcı olan kar amacı gütmeyen bir hizmettir. Üretkenliği artırmak ve yeni akademik formları kolaylaştırmak için bilgi teknolojilerini ve araçlarını kullanıyoruz. JSTOR hakkında daha fazla bilgi için lütfen support@jstor.org adresiyle iletişime geçin.

JSTOR arşivini kullanmanız, <https://about.jstor.org/terms> adresinde bulunan Kullanım Hüküm ve Koşullarını kabul ettiğinizi gösterir.

JSTOR

Uluslararası Siyasal Şiddet ve Terörizm Araştırmaları Merkezi, Terörle Mücadele Eğilimleri ve Analizleri'ni dijitalleştirmek, korumak ve erişimi genişletmek için JSTOR ile işbirliği yapıyor

Teröristlerin Radikalleşmesinin Azaltılması: Teorik Analiz ve Vaka Çalışmaları

Md. Didarul İslam

Sinopsis

Bu makale, teröristlerin, ayrılma ve yeniden entegrasyon da dâhil olmak üzere çeşitli faktörlere odaklanan bütüncül yaklaşımlarla radikalleşmeden arındırılabilceğini savunmaktadır. Grup radikalleşmesini önleme programları yerine birey odaklı radikalleşmeyi önleme programları üzerinde durulurken, tanımsal hususlar ve teorik modeller tartışılmaktadır. Yemen, Pakistan, Endonezya ve Suudi Arabistan'daki programları gözlemleyen yazar, üç aşamalı bir radikalleşmeden arındırma modeli önermektedir: (i) yeniden eğitim ve ideolojik müdahale, (ii) mesleki eğitim ve mali destek, (iii) yeniden entegrasyon için uygun ortam.

Giriş

Birey odaklı radikalleşmeden arındırma programları iki yolla toplumdaki şiddet miktarını azaltmaya çalışmaktadır: bir teröristin güdülerini yeniden yönlendirmek ve topluma yeniden entegrasyonunu kolaylaştırmak.¹ Radikalleşmeden arındırma nispeten yeni bir stratejidir ve belirli programlar farklı derecelerde başarı ve başarısızlığa yol açmaktadır. İlk radikalleşmeden arındırma programı 2002 yılında Yemen'de başlatılmış ve bunu Suudi Arabistan, Pakistan ve Endonezya'daki programlar izlemiştir. Bazı durumlarda, radikalleşmeden arındırma programları teröristlerin şiddetten vazgeçmelerini sağlamada başarılı olurken, diğer senaryolarda yeniden suç işleme meydana gelmiştir.² Spesifik başarısızlıklar, farklı yerel bölgelerde şiddete varan aşırıcılıkla mücadelede bir araç olarak radikalleşmeden arındırmanın önemini azaltmamaktadır.

¹ Peter Neumann, "Prisons and Terrorism: Radikalleşme ve De-radikalleşme: 15 Ülke", Uluslararası Radikalleşme ve Siyasi Şiddet Araştırmaları Merkezi, 2010, <https://www.clingendael.org/sites/default/files/pdfs/Prisons-and-terrorism-15-countries.pdf>.

² Leigh Striegheer, "The Deradicalisation of Terrorists," *Salus dergisi* 1, no.1. (2013): 29.

³ A. Rabasa ve diğerleri, *De-radicalising Islamist Extremist*, (Kaliforniya: Ulusal Güvenlik Araştırma Bölümü,

Bağlamlar. Genel olarak bu makalede radikalleşmenin tanımsal bir analizini, teorik modellerin eleştirel bir analizini ve Yemen, Suudi Arabistan, Pakistan ve Endonezya'daki radikalleşme programlarının bir değerlendirmesini sunarak bütüncül bir yaklaşıma duyulan ihtiyacı desteklemektedir.

Radikalleşmeden arındırma: Tanımlar

Radikalleşme ve şiddete varan aşırıcılığın tanımlanmasındaki fikir birliği eksikliği, farklı kavramsallaştırmalar ve teorik modellerle radikalleşmenin ortadan kaldırılmasına da uzanmaktadır. Genel olarak radikalleşmeden arındırma, kişinin içsel inançlarını değiştirme ve radikal ideolojileri reddetme süreci olarak anlaşılabilir. John Horgan radikalleşmeyi şu şekilde tanımlamaktadır: "Bir bireyin şiddet içeren radikalleşmeye olan bağlılığının ve katılımının, artık şiddet içeren faaliyetlere katılma ve dahil olma riski taşımayacak ölçüde azaldığı sosyal ve psikolojik süreç". Buna karşılık, bazı akademisyenler de-radikalleşmeyi bireyin inançlarını değiştirme ve radikal ya da şiddet odaklı ideolojileri reddederek ana akım değerleri benimseme süreci olarak tanımlamıştır.³ Bu durumda, de-radikalleşmiş bir kişi sadece bir terörist gruba fiziksel destek sağlamayı bırakmakla kalmayacak, aynı zamanda söz konusu gruba sempati duymaktan da vazgeçecektir.⁴ Omar Ashour de-radikalleşmenin bir kısmını çoğulcu toplumsal, siyasi ve ekonomik söylemi kademeli olarak kabul etmek olarak tanımlamaktadır.⁵

Radikalleşmeden arındırma, belirli bir bölgede çok sayıda teröristin bulunduğu grup odaklı olabilir.

2010), xiii.

⁴ John Horgan ve Kurt Braddock, "Rehabilitating the Terrorists? De-radikalizasyon Programlarının Etkinliğinin Değerlendirilmesindeki Zorluklar," *Terörizm ve Siyasi Şiddet* 22, no.2, (2010): 267-291.

⁵ Omar Ashour, "Çevrimiçi Radikalleşmeden Arındırma? Şiddet İçeren Aşırılıkçı Anlatılarla Mücadele: Message, Messenger and Media Strategy," *Perspectives on Terrorism* 4, no.6 (2010): 5-6.

şiddet içeren ideolojilerini kınamaları hedeflenmektedir. Bu kategorideki radikalleşmeden arındırma ancak son derece otoriter bir liderliğe sahip bir grupta mümkündür. Bu durumda, grup liderinin radikalleşmeden arındırma programlarına aktif katılımı kilit öneme sahiptir. Cezayir ve Mısır bu tür bir program uygulamış ancak ideolojik dönüşüme ve mali yardıma odaklanıp diğer önemli değişkenlerin yanı sıra mesleki eğitimi göz ardı ettiği için başarı oranı yüksek olmamıştır.⁶ Öte yandan, birey odaklı radikalleşmeden arındırma programları, bireyin ait olduğu terör örgütüne bakılmaksızın, herkese uyan tek bir politika olmaksızın yerel bağlamlara göre tasarlanmaktadır.

Radikalleşmeden Arındırmanın Teorik Modelleri

Bertram radikalleşmeden arındırma programları için standart bir çerçeve olmadığını⁷ ve etkili radikalleşmeden arındırma için önerilen çok çeşitli modeller olduğunu savunmaktadır. Birey odaklı radikalleşmeden arındırma programları açısından, bu programların bireylerin bakış açılarına, inançlarına ve bir terörist gruba katılma ya da şiddete başvurma motivasyonlarına dayanması gerektiğine dair geniş bir anlayış bulunmaktadır. Bu nedenle, başarılı bir radikalleşme karşıtı girişim, bireyin radikal inançlarını değiştirmeye yönelik aktif çabalara dayanacaktır. Bu sadece bir davranış değişikliğini değil, aynı zamanda bakış açıları ve ideolojilerdeki bir değişimi de yansıtmaktadır.⁸ Bu durumda, radikalleşmeden arındırma programları bir aşırııcının doğasına göre tasarlanmalıdır. Örneğin, örgütünü kendi isteğiyle terk eden eski bir radikal, radikalleştikten sonra yetkililer tarafından gözaltına alınan bir radikalden farklı bir programa tabi tutulmalıdır.

Radikalleşmeye Karşı Bağlantıyı Kesme

Striegheer'in modeli radikalleşmenin iki aşamasına odaklanmaktadır⁹ : (i) bir radikalin daha fazla şiddete başvurmasını önlemek veya John

⁸ A. Rabasa ve diğerleri, *De-radicalising Islamist Extremist*, 6.

⁹ Striegheer, "The De-radicalisation of Terrorists," 20.

¹⁰ John Horgan, *Walking Away from Terrorism: Radikal ve Aşırıılıkçılardan Uzaklaşma Anlatıları* (New York: Routledge, 2009), 152.

⁶ Mostafizur Rahman, *İslamcı Radikalleşme: Actors, Drivers and Approaches* (Dhaka: Sraon Publications, 2018), 216-217.

⁷ Luke Bertram, "Bir Terörist Nasıl Radikalleşebilir?" *Deradikalizasyon Dergisi* 5 (2015):121-122.

Horgan buna 'bağlantıyı koparma' (ii) ve radikalın ideolojisini değiştirme adını vermektedir.¹⁰ Horgan, bir bireyin inanç sistemini ve ideolojisini değiştirmenin zor olması nedeniyle ilkinin ikincisinden daha kolay olduğunu savunmaktadır. Bağlantının kesilmesi, bir radikalın aktif ve fiziksel eylemlerinin durdurulmasıdır. Bir radikal, radikal inançlarından vazgeçmeden de radikalleşebilir.¹¹ Striegher'e göre radikalleşmeden vazgeçmek daha önemlidir çünkü teröristlerin radikalleşmesini engellemek için bir temel oluşturur.¹² Buna karşılık Horgan radikalleşmeden vazgeçmeyi radikalleşmenin ayrılmaz bir parçası olarak görmemektedir. Başarılı bir ayrılma programının radikalleşmeden arınmaya yol açacağına garanti vermemiştir. Bir teröristin şiddet eylemlerinden uzaklaşmış olması, o teröristin aşırılık yanlısı inançlarından tamamen vazgeçtiği anlamına gelmez.¹³

Ayrılma, radikalleşmeden uzaklaşmada hayati bir rol oynasa da, bütüncül bir radikalleşmeden uzaklaşma süreci olmaksızın yeniden suç işleme olasılığı oldukça yüksektir. Yeniden suç işleme, bireyin aynı veya başka bir terörist gruba yeniden katılmasını veya başka şiddet suçlarına karışmasını içerebilir. Bu anlamda radikalleşmeden arındırma, gruptan ayrılmadan daha zordur.¹⁴ Bazı akademisyenler, bir bireyi şiddete bulaşmamaya ikna etmenin daha kolay olduğunu, ancak liderlik veya diğer üyeler tarafından öğretilenlere dayanarak grubun belirli ideolojisinden ve ilgili taahhütlerinden ayırmanın daha karmaşık olduğunu ileri sürmektedir.¹⁵

Etkili Radikalleşmeden Arındırma için Özel Yaklaşımlar

Yatılı kamplara veya cezaevlerine odaklanan radikalleşmeden arındırma programları, çeşitli akademisyenlerin modellerinde önemli bir rol oynamaktadır. Rana, güvenlik ve ideolojiye odaklanan dört boyutlu bir radikalleşmeden arındırma yaklaşımı önermiştir,

Bağlantıyı Kesme mi? Açıklığa Kavuşturulması Gereken Bir Süreç ve Değerlendirilmesi Gereken Bir Terörle Mücadele Girişimi: Perspectives on Terrorism", *A Journal of the Terrorism Research Initiative* 2, no.4 (2008).

¹⁴ Bertram, "How Could a Terrorist be De-Radicalised?", 123.

¹⁵ Rabasa, *İslamcı Aşırılıkçıların Radikalleşmesinin Önlenmesi*.

¹¹ Bertram, "Bir Terörist Nasıl Radikalleştirilebilir?", 122.

¹² Striegher, "The De-radicalisation of Terrorists", 21.

¹³ John Horgan, "Radikalleşmeden Arındırma mı,

toplum ve siyaset.¹⁶ Güvenlik yaklaşımı, tutukluların bir rehabilitasyon merkezinde bakılmaları halinde oluşturdukları tehditlerin azalacağını belirtmektedir. Buna karşılık ideolojik yaklaşım, tutuklularla aktif olarak ilgilenerek ve barışı teşvik edecek din adamlarını merkeze alır. Toplumsal perspektif ise aşırıcılığa karşı savunmasız olanlarla ve ılımlılığı teşvik etmek için radikalleşenlerle ilgilenenektir. Son olarak siyasi yaklaşım, teröristlerin kalplerini kazanmak amacıyla sosyo-ekonomik atmosferi iyileştirmek için toplumun çalışmalarını içerir.¹⁷ İlk üç yaklaşım gözetilinde daha yüksek başarı olasılığı ile uygulanabilirken, siyasi yaklaşımın uygulanması ve ölçülmesi zor olmaya devam etmektedir. Barışı, istikrarı ve bir arada yaşamayı teşvik eden her türlü siyasi değişim uzun vadedir ve bir gecede gerçekleştirilemez.

Tam tersine, Rabasa'nın savunduğu Çift Odaklanma yaklaşım, radikalleşme karşıtı programların radikaller arasındaki etkileşime odaklanacağı ve İslami akademisyenler.

Esas olarak İslamcı aşırıcılıktan ilham alan teröristler için kullanılır, Bu yaklaşım tutarsızlıklarına ve manipülasyonlarına odaklanan bireylerle tartışmaları için İslam alimlerine fırsatlar yaratır.

dini öğretiler. aracılığıyla bunlar tartışmalarda, akademisyenler radikalleşmeye yönelik inanç ve kanaatleri temelinde karşı anlatılar geliştirmektedir. Sageman ayrıca, radikal öğretilerin ve inançların geçerliliğine doğrudan meydan okuyarak, bir bireyi radikalleşmeden uzaklaştırmanın daha etkili bir yaklaşım olacağını savunmaktadır.¹⁹ Bu Çift Odaklı yaklaşım, cezaevindeki gözaltılar sırasında rehabilitasyon programlarına dahil edilebilir.

Karşı Anlatıların Rolü

Karşı-anlatılar radikalleşmeden arındırma programlarında önemli bir rol oynayabilir. Bertram radikalleşmeden arındırma programlarında karşı-anlatıların dini çıkarları için kullanan radikal grup liderlerinin yanı sıra şiddet ve terörizmi kınayan eski radikallerin ikiyüzlülüklerine odaklanması gerektiğini vurgulamıştır.²⁰ Benzer şekilde Briggs ve Feve de terörle mücadele anlatılarının kamuoyunu radikallere karşı harekete geçirmede önemli bir rol oynayabileceğini teyit etmektedir. Bu durumda internet, aktif karşı söylem kampanyaları yoluyla radikalleşmeye karşı koyma ve radikalleşmeyi önleme çabalarında etkili bir önlem olabilir. Bu, çevrimiçi aşırılık yanlısı içeriklerin kaldırılmasını ve bu tür materyallerin tüketiminin ve üretiminin sınırlandırılmasını içerebilir. Bu tür politikalar, radikalleşebilecek ve başarılı bir şekilde radikalleşmeden uzaklaşmış kişiler için terörist içeriklerin cazibesini azaltabilir. aracılığıyla radikalleşmeden arındırma programları.²¹

As a proponent of the anti-force strategy, Kruglanski argues that de-radicalisation programmes should be based in residential camps to directly promote counter-narrative teachings.²² Supporting this view, Bertam argued that de-radicalisation cannot be achieved only by force as it could result in resistance from the extremists.²³ ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰

Yerel Bağlam ve Bütüncül Yaklaşımlar

Akademisyenler, birey odaklı bir yaklaşım için

Radikalleşmede en arındırma programı için bütüncül bir yaklaşım gereklidir.²⁴ Neumann, farklı yerel bağlamlar, bakış açıları ve teröristlere katılma nedenleri olduğu için tek bir radikalleşmeden arındırma programının tüm radikallere uygulanamayacağını savunmaktadır

Terörle Mücadele Merkezi, Mart 2013,
<https://www.icct.nl/download/file/ICCT-Schmid-Radikalleşme-De-Radikalleşme-Karşı-Radikalleşme-Mart-2013.pdf>.

²² Arie Kruglanski, Michele Gelfand ve Rohan Gunaratna, "Aspects of De-radicalisation," *Institute for Study of Asymmetric Conflict*, 2015, <http://www.asymmetricconflict.org/articles/aspects-of-deradicalization/>.

²³ Bertram, "Bir Terörist Nasıl Radikalleştirilebilir?", 131.

²⁴ Mostafizur Rahman, *İslamcı Radikalleşme: Aktörler, Etkenler ve Yaklaşımlar*, 216-217.

²⁵ Bu nedenle, modeller yerel bağlamlara ve odaklandıkları bireylere göre farklılık gösterecektir.²⁶ Bütüncül bir yaklaşım, ideolojik dönüşüm, mesleki eğitim, mali yardım ve güvenlik ile birleştirildiğinde uzun vadede önemli başarılar sağlayabilir.

<https://www.foreignaffairs.com/articles/persian-gulf/2010-05-01/getting-deradicalization-right>.

İtici faktörler ve çekici faktörler bütüncül bir yaklaşımla ele alınmalıdır.²⁷ İtici faktörler açısından, grubun hedefleri ve metodolojisi, sivillerin öldürülmesi eylemi ve sosyal etkileşim eksikliği ve bunun sonucunda ortaya çıkan belirsizlik nedeniyle terörist demoralize olur ve gruba olan inancını kaybeder. Öte yandan, çekici faktörler, teröristler için yeni bir başlangıç güvencesine işaret eder; gözaltı ve hapis cezasının azaltılması, mali destek, mesleki eğitim ve ana akım topluma geçişte yardım gibi farklı fırsatlar ve teşvikler sunar. Bu faktörlerin dinamiklerini anlamak, devletlerin daha özel ve spesifik radikalleşmeden arındırma programları formüle etmelerine ve uygulamalarına olanak sağlayacaktır.

Buna ek olarak, Stern ve Porges tarafından da belirtildiği üzere, birebir etkileşim bütüncül radikalleşmeden arındırma programlarının kilit bileşenini oluşturmaktadır.²⁸ Bunun nedeni etkileşimin şiddet odaklı inanç ve bakış açılarının tespit edilmesine yardımcı olmasıdır. Ancak, bire bir radikalleşmeden arındırma programlarının uygulanması zaman alıcıdır ve önemli miktarda kaynak gerektirir. Diğer akademisyenler, terörist gruplarla yeniden bağlantıya geçme vakalarının azaltılabilmesi için teröristlere kredi veya iş yoluyla mali yardım sağlanması gerektiğini savunmaktadır. Eski teröristler kendilerini izole edilmiş hissetme eğiliminde olduklarından ve bu nedenle toplumları tarafından kabul görmediklerinden, bu sosyal entegrasyon katmanı hala büyük bir zorluk olmaya devam etmektedir.

²⁵ Neumann, "Prisons and Terrorism: Radikalleşme ve 15 Ülkede Deradikalleşme," 57.

²⁶ Bertram, "Bir Terörist Nasıl Radikalleştirilebilir?," 124.

²⁷ Striegher, "The Deradicalisation of Terrorists," 22-25; Neumann, "Prisons and Terrorism: Radikalleşme ve 15 Ülkede Deradikalleşme," 48.

²⁸ Jessica Stern ve Marisa Porges, "Getting Deradicalisation Right," *Foreign Affairs*, Mayıs 2010,

Vaka Çalışmaları

³² Striegheer, "The De-radicalisation of Terrorists, "19-40.

Yemen

El-Kaide'nin (AQ) Yemen'deki Amerikan ve Fransız çıkarlarına yönelik saldırılarının ardından, ilk kurumsallaşmış radikalleşmeden arındırma programı olan "Diyalog Komitesi" 2002 yılında başlatıldı. Büyük ölçüde hapisanedeki tutukluların yeniden eğitilmesine odaklanan bu programın yaklaşımı 360 radikal in radikal ideolojik inançlarını değiştirmektir.²⁹

Birey odaklı radikalleşmeden arındırma programı sadece kısmi başarılar elde etmiş ve 2005 yılında kapatılmıştır. Porges'a göre, program diğer ülkelerin de benzer önlemler almasının önünü açmış olsa da³⁰, program kısmen başarılı olmuştur çünkü sadece az sayıda aşırılık yanlısı yeniden entegre edilmiştir. Dolayısıyla bu program radikallikten arındırma konusunda bir poster örneği değildir. Porges, hükümetin kararlılık eksikliği ve bütüncül yaklaşımların yokluğunun programın 2005 yılında sonlandırılmasıyla sonuçlandığını ileri sürmüştür.³¹

Sınırlı başarıya katkıda bulunmuş olabilecek faktörlerden biri, yetkililerin başarılı bir şekilde radikalleşmeden arındırılan tutukluların sayısına ilişkin yeterli veriye sahip olmamasıydı. Bu nedenle, bu geçici yaklaşım güvenilirlikten yoksundu ve önemli sayıda tutuklu şiddete geri döndü.³² Rahman'a göre buna katkıda bulunan bir diğer faktör de Yemen modelinin ideolojik yeniden eğitime dayalı olması nedeniyle yetkililerin bu sürece dahil olabilecek dini liderlerle irtibat kuramaması ve onları çekememesiydi.

Pakistan

Buna karşılık, Pakistan hükümetinin Swat Vadisi Radikalleşmeden Arındırma modelinde bütüncül bir yaklaşım benimseme çabası

²⁹ Marisa Porges, "De-radicalisation, the Yemeni Way," *Survival* 52, no.2 (2010): 27-35.

³⁰ Horgan, "Radikalleşmeden Arındırma mı, Bağlantıyı Kesme mi? Açıklığa Kavuşturulması Gereken Bir Süreç ve Değerlendirilmesi Gereken Bir Terörle Mücadele Girişimi: Terörizm Üzerine Perspektifler," 7.

³¹ Porges, "De-radicalisation, the Yemeni Way," 28-29.

programının başarısına katkıda bulunmuştur.³³ 2009 yılında başlatılan program kapsamında 2.500 radikale mesleki eğitim, mali yardım ve faizsiz kredi sağlanmıştır. Bu çabaların ideolojik değişimler için motivasyon sağlaması ve terörist grupların aşırılıkçı öğretilerine karşı koyması amaçlanmıştır.³⁴

Bertram bu modelin yüksek bir başarı oranına sahip olduğunu doğrulamak için yeterli veri sağlayamasa da, program sadece teröristleri radikalleştirmekle kalmamış, aynı zamanda Tehreek-i-Taliban Pakistan'a (TTP) gençlerin katılımını da önemli ölçüde zorlamıştır. Diğer Müslüman ülkelerin (özellikle Suudi Arabistan ve Endonezya) aksine, araştırmalar Pakistan'ın karmaşık bir militan yapısına sahip olduğunu ve radikalleşmeden arındırma programında eski radikallerin, aşırılık yanlılarını şiddetten uzaklaşmaya motive etmek için çok az destek verdiğini vurgulamıştır.³⁵ Swat Vadisi Modeli de mali destek ve siyasi kararlılıktan yoksundu ve bu nedenle ülke çapında uygulanmadı, bu da eksikliklerine ve geçici doğasına katkıda bulundu. Yemen örneğine benzer şekilde, bu programda da teröristlerin radikalleşmesinin önlenmesinde hayati bir rol oynayabilecek güvenilir Pakistanlı dini liderler yoktu.³⁶

Suudi Arabistan

Suudi Arabistan 2004 yılında bireyin ideolojik olarak şiddetten şiddetsizliğe geçmesi ihtiyacına dayanan bütüncül bir radikalleşmeden arındırma programı başlatmıştır. Suudi programı temel olarak üç unsuru içeriyordu: ideolojik değişiklikler, mesleki eğitim ve mali destek ve eski radikallerin güvenliğinin sağlanması.³⁷

³³ Bertram, "Bir Terörist Nasıl Radikalleştirilebilir?", 133.

³⁴ Zubair Azam ve Sayeda Fatima, "Mishal: A Case Study Of A De-radicalisation And Emancipation Program In Swat Valley, Pakistan," *Journal of De-radicalisation*, no.11 (2017): 1.

³⁵ Rana, " Swat Radikalleşmeden Arındırma Modeli: Militanların Rehabilitasyonu için Beklentiler," 2.

³⁶ Azam ve Fatima, "Mishal: Pakistan'ın Swat Vadisi'nde Radikalleşmeden Arındırma ve Özgürleştirme Programı Üzerine Bir Vaka Çalışması," 1.

³⁷ Andreas Casptack, "Suudi Arabistan'da Radikalleşmeden Arındırma Programları: Bir Vaka Çalışması," *Orta Doğu Enstitüsü*, 10 Haziran 2015, <https://www.mei.edu/publications/deradicalization->

İdeolojik müdahale ve mesleki eğitim kapsamında program, İslam'ın barışçıl öğretilerini, güçlü bir şekilde tutundukları aşırılık yanlısı ideolojiden vazgeçmeleri için motivasyon sağlamış ve dini diyalog yürütmüştür. Suudi Arabistan'ın karşı söylem modeli özellikle medya kampanyası, ulusal diyalog, aşırılık yanlılarının görevlerini aksatma, ulusal dayanışma kampanyası, radikal öğretilere karşı sponsorlu yayınlar ve çevrimiçi filtrelemeyi içermektedir.³⁸ Buna ek olarak, tutukluların aile üyelerine maddi destek sağlanmıştır.³⁹ Sonuç olarak, psikologlar, öğretmenler ve güvenlik görevlilerinin yardımıyla program yetkilileri ve tutuklular arasında güçlü bir ilişki geliştirilmiştir.⁴⁰

Yemen esas olarak ideolojik değişime odaklanırken, Suudi Arabistan ideolojik değişimin yanı sıra davranış değişikliğine de odaklandı. Suudi yetkililer başlangıçta programın yüzde 100 başarı oranına sahip olduğunu iddia etse de daha sonra eski tutukluların en az yüzde 10 ila 20'sinin şiddete geri döndüğünü doğruladı.⁴¹ Bu program öncelikle kurumsallaşmamış olsa da, terörist tutukluları ana akım topluma yeniden entegre etmeye yönelik bütüncül bir çabaydı.⁴²

Endonezya

Endonezya'nın radikalleşmeyi önleme programı, polis tarafından gözaltına alınan teröristlere odaklanan bir ayrılma girişimiydi.⁴³ Programın amacı uzun vadede teröristlerin örgüte katılımını yavaşlatmaktı. Bu programın ilk aşaması 2005'ten 2007'ye kadar hükümetin teröristleri örgütten ayırmak için gösterdiği aktif bir çabaydı.

³⁸ Hussein Solomon, "Combating Islamist radicalisation in South Africa," *African Security Review* 23, no.1 (2014): 27.

³⁹ John Horgan ve Kurt Braddock, "Rehabilitating the Terrorists? Radikalleşmeden Arındırma Programlarının Etkinliğinin Değerlendirilmesindeki Zorluklar", *Terörizm ve Siyasi Şiddet* 22, no.2 (2010): 278.

⁴⁰ A. Rabasa ve diğerleri, *İslamcı Aşırılıkçıların Radikalleşmesinin Önlenmesi*, 115.

⁴¹ Horgan ve Braddock, "Rehabilitating the Terrorists? Radikalleşmeden Arındırma Programlarının Etkinliğinin Değerlendirilmesinde Karşılaşılan Zorluklar," 278.

⁴² Striegheer, "The De-radicalisation of Terrorists," 32.

⁴³ Horgan ve Braddock, "Rehabilitating the Terrorists? Radikalleşmeden Arındırma Programlarının Etkinliğinin Değerlendirilmesinde Karşılaşılan Zorluklar," 273.

⁴⁴ Suudi Arabistan'ın programına benzer şekilde Endonezya da tutuklulara yönelik destekleyici bir yaklaşım benimsemiş, mali ve eğitim yardımı sağlamış ve tutukluların aile üyelerinin programa aktif olarak katılmalarına izin vermiştir.⁴⁵

Önemli bir özellik de eski radikallerin ve militanların geçmiş deneyimlerini tutuklularla paylaşmasıydı. Horgan ve Braddock'a göre bu özellik, eski militanlar tarafından paylaşılan trajik deneyimlerin mevcut aşırılık yanlılarını caydırabildiği bu programın başarısını sağlayan kilit bir faktördü.⁴⁶

Ancak kurumsallaşma eksikliği, düzensiz mali mekanizmalar ve yetkililerin adanmışlık eksikliği nedeniyle programın başarısı sınırlı kalmıştır. Örneğin Striegher⁴⁷, programın kısmi başarısızlığının, aşırılık yanlısı ideolojilerin değiştirilmesi veya bunlara karşı koyulması konusunda uygun eğitimin verilmemesinden kaynaklandığını savunmaktadır. Sonuç olarak, program teröristlerin ideolojisini kınamaktan ziyade şiddetten 'ayrılmayı' hedeflemiştir. Öte yandan Rabasa ve diğerleri⁴⁸ programın geçici niteliğine rağmen özellikle şiddetten uzaklaşma konusunda kayda değer bir başarı elde ettiğini belirtmektedir.

Karşılaştırmalı Değerlendirme ve Bütüncül Programlar

Bir radikalleşmeden arındırma yaklaşımının 'bütüncül' olup olmadığını belirlemeye yardımcı olan birkaç önemli unsur vardır. Neumann'a göre bunlar Özelliklerşunları içerir ideolojik ve dini eğitim, mesleki eğitimi kolaylaştırmak için toplumsal yeniden entegrasyon içinde ana akım topluma kazandırılması. Bütüncül bir yaklaşım, eski terörist ağırlarında farklı ağlar kurmaya, aile ve toplumla ilişkileri teşvik etmeye ve tutuklular için dostane bir atmosfer yaratarak yetkililere güven duyulmasını sağlamaya odaklanacaktır.⁴⁹

Dört radikalleşmeden arındırma programı arasında Yemen, yeniden eğitim ve dini diyalog yoluyla radikallerin ideolojisini değiştirmeye odaklanmıştır.

⁴⁴ Neumann, "Cezaevleri ve Terörizm: Radikalleşme ve 15 Ülkede Radikalleşmeden Arındırma."

⁴⁵ J Horgan ve Braddock, "Rehabilitating the Terrorists? Radikalleşmeden Arındırma Programlarının Etkinliğinin Değerlendirilmesinde

akademisyenler. Ancak bu program, aşırılık yanlılarına mesleki eğitim ve mali yardım sağlayarak yeniden entegrasyona yönelik çabalardan yoksun olduğu için bütüncül değildi. Pakistan'ın Swat Vadisi modeli yeniden eğitim, mesleki eğitim ve kısmi mali yardım içeren daha bütüncül yaklaşımlar benimsemiştir. Ancak bu program, radikallikten uzaklaştırılanların bir kısmının yeniden aşırılık yanlısı gruplara katılmasıyla birlikte mali destek eksikliği nedeniyle devam ettirilememiştir. Endonezya'da 2005-2007 yılları arasında yürütülen radikalleşmeden arındırma programı, radikalleşmeden arındırma yerine esas olarak ayrılmayı hedeflemiştir. Bu yaklaşım sınırlıydı ve cezaevlerinde dini öğretiler yoluyla ideolojik değişimlere odaklanıyordu, ancak etkili bir yeniden entegrasyon sağlamak için mesleki eğitim veya mali destek sağlamıyordu.

Buna karşılık Suudi Arabistan, yeniden suç işleme vakalarına rağmen radikalleşmenin önlenmesine yönelik daha bütüncül bir yaklaşım benimsemiştir. Üç konuya odaklanmışlardır: (i) din alimlerinin yardımıyla ideolojik değişimler için uygun yeniden eğitim, (ii) ekonomik yeniden entegrasyon için farklı beceriler üzerine mesleki eğitim, (iii) ve radikallere ve ailelerine mali yardım. Buna ek olarak, Suudi Arabistan'daki program herhangi bir mali engelle karşılaşmamış ve yetkililer radikallikten arındırılanların fiziksel güvenliğini de sağlamıştır. Her ne kadar dört ülkedeki programlarda yeniden suç işleme vakaları görülmüş olsa da Suudi Arabistan'daki program, tutukluları şiddetten uzaklaştırmakla yetinmeyen yaklaşımı açısından uzun vadeli etkinlik sergilemiştir.

Tavsiyeler

Teorik ve vaka çalışmalarına dayalı bir tartışma yoluyla, bütüncül bir yaklaşım benimsendiği takdirde radikalleşmeden arındırma programlarının daha yüksek başarı oranlarına sahip olacağı açıktır. Bütüncül bireysel radikalleşmeden arındırma programlarının karşılaması gereken üç özellik vardır.

İlk olarak, bir tutuklu şiddet içeren bir ideolojiden şiddet içermeyen bir ideolojiye geçmesi için yeniden eğitilmelidir.

⁴⁷ Striegheer, "The De-radicalisation of Terrorists," 19-40.

⁴⁸ A. Rabasa ve diğerleri, *İslamcı Aşırılıkların Radikalleşmesinin Önlenmesi*, 115.

⁴⁹ Neumann, "Cezaevleri ve Terörizm: Radikalleşme ve 15 Ülkede Radikalleşmeden Arındırma."

bakış açısına sahip olmalıdır. Bu kapsamda, eski teröristler ve akademisyenler, kişisel deneyimlerini ve çok etkili olduğu kanıtlanmış ılımlı öğretilerini tutuklularla paylaşmaları için görevlendirilmelidir. Eski teröristlerin yanı sıra tutukluların aile üyeleri de bu programa dahil edilerek programın etkinliği daha da arttırılabilir. İkinci olarak, tutuklulara mali bağımsızlıklarını kazanmalarına yardımcı olacak mesleki eğitimler verilmelidir. Buna ek olarak, devletler tutuklu ile yetkililer arasında güven tesis etmek için mali destek ve kredi sağlamalıdır. Üçüncü olarak, bir teröriste topluma yeniden entegre olabilmesi için uygun bir ortam sağlanmalıdır. Birey kendini izole edilmiş hissederse şiddete yeniden katılma ihtimali çok yüksek olacaktır. Radikalleşmiş bir birey için uygun bir ortam yaratmanın yanı sıra, güvenliğini sağlamak da önemlidir. Bu nedenle eski teröristler, eski terörist gruplarından gelebilecek güvenlik tehditleriyle karşı karşıya kalabileceklerinden, devlet güvenlik kurumları tarafından 'radikalleşmeden arındırma sonrası güvenlik' sağlanmalıdır.

Md. Didarul Islam, Bangladeş, Dakka Üniversitesi, Dünya Dinleri ve Kültürü Bölümü'nde Yardımcı Doçent olarak görev yapmaktadır. Kendisine didar@du.ac.bd adresinden ulaşılabilir.